

безполучникових речень [7, с. 147].

Проаналізувавши вправи шкільного підручника, вважаємо, що школярам варто також пропонувати суцільний текст, насичений складними реченнями та реченнями з однорідними членами: це сприятиме не лише кращому засвоєнню типів складного речення, а й розмежуванню простих речень з однорідними членами та складних конструкцій.

Наприклад:

Вправа. Прочитайте текст, назвіть прості ускладнені та складні речення. Укажіть тип складних речень і кількість частин у кожному з них.

Мова народу – краций, що ніколи не в'яне й вічно знову розпускається, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. У мові одухотворяється весь народ і вся його батьківщина. Проте в світlich, прозорих глибинах народної мови відбивається не тільки природа рідної країни, але й уся історія духовного життя народу. Покоління народу проходять одне за одним, але результати життя кожного покоління залишаються в мові – в спадщину потомкам. У скарбницю рідного слова складає одне покоління за другим плоди глибоких сердечних рухів, плоди історичних подій, вірування, погляди, сліди пережитого горя і пережитої радості... Мова є найважливіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живуці та майбутні покоління народу в одне велике історичне живе ціле. Вона не тільки виявляє собою життєвість народу, але є яраз саме це життя. Коли зникає народна мова, – народу нема більше!

(За книгою К. Ушинського «Рідне слово»)

Запропонований текст у вправі сприяє розвиткові зв'язного мовлення учнів, допомагає розглянути відповідні синтаксичні явища з усіма їхніми специфічними особливостями. Тексти, звичайно, мають сильніший виховний вплив на учнів, ніж речення поза контекстом, бо характеризуються конкретнішим змістом. Отже, завдання вчителя полягає у вдалому підборі системи вправ, яка б дозволяла учням опанувати матеріал та здійснювала виховний вплив на учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богородицкий В. А. Общий курс русской грамматики / В. А. Богородицкий. – М. : Просвещение, 1935. – 229 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: [підручник] / І. Р. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
3. Методика викладання української мови в середній школі / [І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик]. – К. : Вища школа, 1979. – 311 с.
4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: [підруч. для філологічних факультетів університетів] / [за редакцією проф. М. І. Пентилюк]. – К. : Ленвіт, 2005. – 400 с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова; Українська література. 5–9 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 160 с.
6. Розенталь Д. Э. Словарь – справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – К.: Комплект, 1997. – 384 с. Електронний доступ: <http://www.diclemedicaljournal.com/index.php/list/7-slovar-lingvisticheskikh-terminov/>, С.xhtml
7. Шульжук К. Професійна орієнтація студентів-філологів у процесі вивчення синтаксису / Шульжук К. // Вісник Львівського ун-ту. – 2010. – Випуск 50. – С. 144–149.

Максимець Х.

Науковий керівник – проф. Буда В. А.

АВТОРСЬКІ МЕТАФОРИ У ЗБІРЦІ ОПОВІДАнь ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА «СОН ІЗ ДЗЬОБА СТРИЖА»

Метафора – один із основних тропів поетичного мовлення. У метафорі певні слова та словосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастним порівнянням [3, с.444]. Метафора виникає внаслідок перенесення властивостей одного явища на інше за ознакою подібності. По суті метафора є порівнянням при відсутності двочленності [1, с.153].

Метафора як мовне явище має свою історію розвитку і свої особливості, що залежать від уживання метафори в різних функціональних стилях мови. При цьому кожна відмінність функціонального навантаження метафори зумовлює й характер її словесної структури [4, с.444]. Метафора, в сукупності з іншими образними засобами, сприяє розрізненню як

функціональних, так і індивідуальних стилів мови. Нерідко саме метафора робить стиль автора самобутнім, оригінальним.

Саме авторська метафора робить стиль письма Володимира Даниленка оригінальним і впізнаваним. Володимир Даниленко – майстер дивних асоціацій і незвичних метафоричних зіставлень. У його творах поєднуються, з першого погляду, несумісні, нелогічні поняття, що зливаються в метафору, створюючи нову реальність.

Кожне з оповідань збірки Володимира Даниленка має свій набір авторських метафор, які чудово характеризують зображуване і можуть навіть не повторюватись у інших оповіданнях.

В оповіданні «Розбуди мене до парисів» створено образ «дивної» жінки, яка через психологічну травму в юності була для всіх «сплячою», але коли несподівано пробудилося її жіноче ество, вона виявилася здатною на страшенні помисли – бажала смерті своєму чоловікові. Письменник таким чином подає метафоричну характеристику героїні, що читач мимоволі починає їй співчувати: «Дихання жінки ставало глибоким і повільним, і вся вона, відсторонена від світу, нагадувала екзотичного метелика з гербарію, тіло якого залишилось у колекціонера, а душа помандрувала в інші світи» [2, с.51].

Оповідання «Черемхова віхола» моделює світ реальності у сні (сонні видива, сонні спогади, сон наяву). «На підвіконня впала льодяна бурулька, зацвірінькали горобці, і в замерзлу шибку зазирнув біلماتий ранок... З напіврозплющених повік у лікарняну палату втікав сон» [2, с.84]. Така метафоричність моделює відчуття сонливості, марення, передає сонно-меланхолічний настрій твору.

Містичного відтінку набуває тема смерті в оповіданні «Поцілунок Анжели». Алегорія «переходу від життя до смерті» – поцілунок красуні Анжели, що використовується у тексті на позначення смерті. «Поцілунок Анжели» [2, с.186] – це контекстуальна авторська метафора, в якій письменник зашифрував іронію. Кожен, кого цілує офіціантка Анжела, помирає на протязі кількох днів. У цьому оповіданні можна спостерегти, що Даниленку не чужий і так званий магічний реалізм – поєднання дійсності із фантастично-чудесною стихією, що реалізується через авторську метафору: «Життя – лише проміжок між двома філіжанками кави, першою й останньою» [2, с.190]. Дефініція лексеми життя через таку розлогу метафоричну сентенцію виводить екзистенціальний смисл оповідання, який реалізований шляхом метафоризації.

Окремо слід виділити авторські метафори на позначення природних явищ. Вони створюють у тексті своєрідну сюрреалістичну атмосферу, коли навколишній світ вималюється живим, мислячим, відмінним від того, що ми бачимо в реальному житті.

«Крізь дрімоту фіалкового світання почув, як тихо встала з ліжка і вийшла жінка, як скрипнули підлога і хатні двері, а потім усе замовкло» [2, с.178]. Троп наповнює зміст речення нотами ніжності, безтурботності, душевного спокою. Метафора передає настрій героя через такого роду метафоризацію природного явища.

Часто письменник вдається до метафоризації дощу, який є незамінним елементом більшості оповідань збірки. Він завжди виступає як жива одухотворена істота. Такого стилістичного ефекту Даниленко досягає за допомогою метафор.

«Дощ сичав у калюжах, а вона зіщулилась, її волосся із хімічною завивкою скрутилося в трубочки, до тіла прилипло плаття...» [2, с.99];

«За вікном шелестів дощ, гримів грім...» [2, с.101].

Небесні світила також часто метафоризуються, створюючи ефект їх одухотворення. Астрономічні об'єкти наділяються невластивими їм рисами.

«Крізь тонкі гардини цідилося місячне сяйво» [2, с.17]. Місячне сяйво тут мислиться не як абстрактне поняття, що може тільки візуалізуватися (як і будь-яке світло), а як свого роду рідина, оскільки в прямому значенні лексема цідити вживається лише з іменниками на позначення рідин.

«... низько спустилося волохате сонце...» [2, с. 106]. Тут також лексема сонце співвідноситься із невластивим для неї прикметником. Аналогічна ситуація в наступному реченні з іменником зорі: «Із нічного неба в посулу квартиру зазирали великі волохаті зорі» [2, с.82].

Нерідко письменник вдається і до метафоризації голосу і звуку. Такий прийом викликає у читача звукові асоціації. Цікаво, що характеристику звуку автор неодноразово передає через

співвіднесення із іменниками на позначення виду тканини.

«Всі просто чманіли від саксофона, оксамитовий баритон якого випурхував у височінь і розчинявся у сферах, зливаючись із хором янголів» [2, с.315].

«У жіночих сумочках вимогливо пищали мобільні телефони, в яких, ледь стримуючи бажання, спрагло тріпотіли чоловічі голоси» [2, 163].

«... барвистим метеликом тріпотів у слухавці й лоскотав її жіночу уяву...» [2, с. 133].

Оригінальним у письменника є введення до складу авторської метафори лексеми набрякати.

«Ліза набрякала вином...» [2, с. 84]. Метафора служить заміною лексеми п'яніти. Вжито її для оцінки стану Лізи. Письменник не осуджує її за розпивання алкоголю, тому й пише, що вона не п'яніє, а набрякає вином.

Для передачі стану туги, передбаченої втрати рідної людини письменник вводить у текст авторську метафору, яка підкреслює настрій оповідання: «Три дні в їхньому домі снували люди, пахло воском і чорнобривцями. Три дні їхній дім набрякав ропою сліз і печалі» [2, с.18].

«У туфлі позатікала вода, ноги промокли, а він стояв біля шосе і набрякав дощем» [2, с.184]. Тут лексему набрякати вжито у значенні промокати.

Метафори Володимира Даниленка яскраво ідентифікують його стиль письма, його оригінальне світобачення.

«Твою душу роз'їдає іржа гордині» [2, с.112]. Авторська метафора характеризує внутрішні почуття, моральний стан героя.

«Вона закурила і довго дивилась у вікно, ніби хотіла розгледіти, що на нас чекає за сірою завісою сьогоднішнього дня» [2, с.198]. Така метафора асоціюється із театралізованістю: ніби життя – це гра, і ми не знаємо, що нас чекає за наступною завісою.

«... зморшки тихо руйнують її обличчя...» [2, с. 97]. Процес старіння жінки показано так, щоб викликати у читача співчуття до неї.

«Над садом вибухнуло цвіркунове крещендо» [2, с. 96]. Замість того, щоб просто порівняти пташиний голос зі співом, автор вдається до проведення паралелі із музичним терміном.

«Такі жінки завжди тягнуть за собою шлейф заздрощів...» [2, с.316]. Про заздрощі написано так, щоб дати їм оцінку як явищу бажаному, ніби аромат дорогих парфумів.

Отже, у збірці оповідань «Сон із дзьоба стрижа» Володимир Даниленко вживає цілий ряд авторських метафор, які уточнюючи, конкретизуючи чи характеризуючи різні явища та предмети, допомагають письменнику створити яскраві образи та картини.

Авторські метафори письменника відіграють важливу роль у стилістичній оцінці збірки. Попри свою вишуканість та оригінальність, вони є зрозумілими для кожного читача. У них простота форми поєднується із оригінальністю змісту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блек Макс. Метафора/ Макс Блек // Тория метафоры: Сборник: Пер. с англ., фр., нем., польск., яз./ Общ. Ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журиной. – М.: Прогрес, 1990. – С. 153 – 172
2. Даниленко Володимир. Сон із дзьоба стрижа/ Володимир Даниленко. – Львів: ЛА Піраміда, 2007. – С.444.
3. Літературознавчий словник-довідник/ укладачі: Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. – К.: ВЦ Академія, 1997. – 638 с.
4. Пустовіт Л.О. Засоби вираження метафор/ Л.О.Пустовіт// Культура слова. Респ. міжвід. зб. - К., 1976. – Вип. 34. – С. 47 – 58.

Федірко І.

Науковий керівник – Буда В. А.

ПЕРИФРАЗИ У МОВІ ГАЗЕТ “ДЕНЬ”, “ВЛЬНЕ ЖИТТЯ ПЛЮС”, “ЕКСПРЕС” ЗА 2014 РІК

Засоби масової інформації - один із елементів громадського життя, який активно реагує на всі події, що відбуваються, та віддзеркалює їх. Вплив ЗМІ важко переоцінити, адже здатність швидко й майже тотально охоплювати найширші аудиторії дає їм змогу формувати суспільну думку, визначати духовні цінності. Відповідно до цього й мова друкованих видань є